

ЈЕДНО НЕПОЗНАТО ДЕЛО ДИМИТРИЈА БРАТОГЛИЋА

Међу војвођанским сликарима који су имали везе са Првим српским устанком често се спомиње Димитрије Братоглић земунски сликар. Ранијој мало обимној архивској грађи о њему додао је у новије време доста података Танасије Илић, виши архивар града Београда.¹ Иако ови подаци мање говоре о Братоглићу као сликару него више о трговцу и грађанину, ипак нам они приказују Братоглића са једне стране која није без интереса за историју нашег сликарства.

Из тога произлази да је Коста Братоглић, ситничар, имао три сина, Јована од четрнаест година, Ђорђа од дванаест година и Димитрија од једанаест година 1776 године.² То се види из списка земунског становништва састављеног према стању од 1775. године. Истина, касније, у попису службеника војног комунитета у Земуну од 31 октобра 1804. године, стоји да је Димитрију Братоглићу 35 година. Међутим, то може бити само лоше исписана година у концепту, по мишљењу Т. Илића. Из пописа земунског становништва из 1813. године види се да је Братоглић те године имао 48 година. Према томе 1804. он је имао 39 а не 35 година. Што се тиче година рођења, ако је 1775. имао 11 година, онда је рођен 1764.

Димитрије Братоглић је био спољни саветник војног комунитета у Земуну од 1797. до 1798. године, када је изабран и потврђен одлуком Генералне команде.³ У војсци није никад служио, али је 1809. био капетан друге чете земунског домобранског батаљона (Landwehrbataillon).

¹ Друг Илић ми је веома предусретљиво ставио на расположење сву грађу о Димитрију Братоглићу, коју је досада нашао. Сматрам пријатном дужношћу да му овде на томе захвалим. О Братоглићу још видети: М. Коларић, *Ликовна култура Карађорђевог времена*, Историски гласник, бр. 1—2 за 1951, 67—78. Слободанка Весовић, *Димитрије Братоглић, један заборављени сликар Карађорђевог доба*, Зборник Матице српске 7, 1954, 180.

² У оригиналу: „230/776

Bratoglu Kosta, Greissler;	38
Jovan	14
Georgie	12
Dimitrie	11 “

³ Грађа из земунских архива за историју Првог српског устанка I, 1804—1808, изд. Ист. архива Београда, 1955, 546.

Године 1809, за време рата са Наполеоном, овај земунски батаљон је одмарширао до Осијека, али није познато да ли је Братоглић у томе узео учешћа.⁴

Много више података има о Братоглићу као трговцу. Он је био прилично имућан јер у једном попису власника бродова из 1807. године он једини заступљен је са осам бродова који су носили кукуруз, пшеницу, жито и брашно. Братоглић је обављао замашне трговачке послове. Тако је 1805. године извезао у Београд 5.200 ока жита.⁵ По једном другом податку имао је дозволу да извезе 8.000 ока. Године 1806. био је саслушаван због 200 пушака које је набавио од пушкарa Петровића у Земуну заједно са Стеваном Живковићем и предао их неком Алекси Н., трговцу из Руме. Али аустријске власти даље нису водиле о томе истрагу.⁶ Године 1806. и 1807. Братоглић је са једним ортаком, Георгом Паџи лиферовао жито београдском везиру Сулејман паши по уговору о испоруци закљученом по наређењу славонске генералне команде, а у вредности од 15.000 гроша.⁷ Братоглић се често појављује као изборни судија у трговачким споровима⁸ и као јемац за поједине грађане који су одлазили у Србију,⁹ а на крају као заступник интереса појединих Србијанаца.¹⁰

Мало има података из тога времена о Братоглићу као сликару. Године 1813. требало је да набави боје за Карађорђа у Тополи вероватно ради сликања тополске цркве.¹¹ Најзад из пописа земунског становништва за 1813. види се да је Братоглић у своме домаћинству имао сина Марка, Луку кочијаша, родом из Босне, и пет женских чланова породице, укупно осам лица.¹²

Утолико је од већег интереса једна његова потписана икона која се налази на архијерејском престолу цркве у Угриновцима у Срему. Икона представља Јована Златоустог окруженог анђелима који га слушају док он говори у живом покрету. Од интереса је да Братоглић овде приказује западњачка схватања са извесном сликарском осећајношћу која одудара од формула руског црквеног барока који се налази још у то доба у Војводини. По томе се види да је Братоглић припадао савременије оријентисаним сликарима који су настојали да унесу модерни дух у наше црквено сликарство. Свакако, на основу ове једне слике у којој није заступљено голо људско тело — акт, не може да се говори са потпуном сигурношћу о Братоглићу као цртачу фигура, нити о његовој уметничкој формацији. Пада у очи да је он издужио пропорције свога Јована Златоуста као и други сликари тога времена, Теодор Крачун, Стефан Гавриловић или Михајло Радосављевић. Осим тога сама фигура Јована Златоуста је мало неодређена у покрету, више несигурна

⁴ Архив града Београда, Земунски магистрат, 809, П999 (у штампи).

⁵ Грађа из земунских архива , 82—83.

⁶ Исто, 165.

⁷ Исто, 430—431.

⁸ Исто, 368, 395, 401, 444.

⁹ Исто, 481.

¹⁰ Исто, 295.

¹¹ Тихомир Ђорђевић, *Из Србије кнеза Милоша*, Београд 1922, 54.

¹² Из необјављене грађе Земунског магистрата: попис становништва за 1813 (Кућа 313).

него убедљива, али ипак ефектна у хармонији топлог — мрког и ружичастиг — колорита (сл. 23). Икона је врло добро очувана исто као и следећи запис који се налази испод ње:

„Церковъ ѿ храма сѣга великомученика Георѣа, совѣсмъ внѣшнымъ и внѣтренымъ украсенымъ совершена въ лѣто ѿ искупленія мѣра 1788 дне 1. октора при Благополучног Царствованія Всепресвѣтлейшаго Императора Римскаго Господина Јосѣфа втораго при Архиепископѣ и Митрополитѣ Карловачкомъ Господинѣ Мойсей Путникѣ, при парохѣ Тимофею Поповичѣ и Жнекъ Ранковичѣ Епитропомъже тогда бывшимъ Василію Павловичѣ и Момирѣ Новакевичѣ

Димитрій Братоглић Зографъ„

Као што се види ова икона Јована Златоуста припада времену Братоглићевог рада пре Првог српског устанка, када се он вероватно мање бавио трговином а више сликарством. Из времена устанка засада се не помиње ниједна његова слика, па нам због тога ова икона омогућује да стекнемо неку представу о младом Братоглићу као сликару бар док се не пронађу други његови радови. Њих ће сигурно бити јер је он био тражен и цењен.

Од интереса је још једна појединост, Братоглићев потпис са ознаком професије „зограф“. При крају XVIII века, када је српско црквено сликарство у Војводини потпуно раскинуло са стилем руског декоративног барока, Братоглић задржава стари друштвено-цеховски назив „зограф“ иако он више није одговарао новој садржини. Штавише Братоглић је ово дело насликао у западњачком духу, али је задржао везу са прошлошћу и традицијама у терминологији струке која ће убрзо бити замењена називом „молер“ или „академически молер“. Иако се Братоглић у стилском погледу ослободио веза са прошлошћу и црквеним сликарством XVIII века, ипак га са њим везује тај традиционални назив. Он изгледа прилично депласиран и архаичан у том општем стремљењу за усвајањем западњачких сликарских принципа, преко Аустрије или Мађарске, коме је и Братоглић, као што се види по овој слици, дао свој допринос.

На крају треба напоменути да је иконостас угриновачке цркве сликао Михајло Радосављевић који се потписао на престоним иконама: „Михајл Радосављевић (ѣ) писалъ 787“. Али, судећи по запису Братоглића који говори уопште о украшавању и довршавању радова у цркви, може се претпоставити да је и Братоглић узео неког учешћа у завршним радовима наредне, 1788. године. Тај његов удео, међутим, уколико га је било, засада нисмо испитивали.

Павле ВАСИЋ